

ČERNOBILA

Apsveicam jūlija uzvarētāju Pēteri Vēciņu!

Publicējam ievadu rakstam par Černobiļu. Turpinājumu par zudušajām pilsētām, ciemiem, trīs zonām, marodieriem, radiāciju, Pripjatas pilsētas plānoto spozmi un tagadējo postu, "Rudo mežu", Černobiļas atomelektrostaciju, jauno sarkofāgu un daudzus citus faktus lasiet Draugiem.lv ceļojumu aprakstu sadaļā!

ČERNOBILAS AIZLIEGTĀ JEB SLĒGTĀ ZONA

Ir agrs svētdienas rīts Kijevā, un es ar metro dodos uz Kijevas centrālo staciju, kur man nozīmēta satikšanās ar grupas vadītāju, kurš pavadīs mani un vēl citus ļoti īpatnējā ekskursijā. Jā! Laikam šī ir viena no nedaudzām manām avantūrām – apskatīt kaut ko neordināru! Tā būs Černobiļa.

Pie Kijevas dzelzceļa stacijas mūs gaida divi autobusi, kuri mūs vedīs uz Černobiļu un Pripjatu. Vienā autobusā komplektējas grupa, kuru pavadīs krievu valodā runājošs gids, bet otrā – angļu valodā runājošs. Pēc rūpīgas sarakstu pārbaudes un braucēju pasu datu salīdzināšanas varam doties ceļā. Šeit gan nāksies piebilst – lai būtu iespējams doties šādā ekskursijā, tai jāgatavojas laikus. Jo braucēju skaits ir ierobežots un savlaicīgi jānosūta pasu dati, lai būtu iespējams noformēt iebraukšanas atļaujas Černobiļas slēgtajā zonā. Šīs formalitātes nokārtot uzņemas tūrisma kompānija *Chernobyl Tour*, kuras grupu vadītāji pavadīs arī mūs.

Slēgtā zona šeit tika izveidota uzreiz pēc avārijas Černobiļas AES. Tās robežas laika gaitā tikušas mainītas. Faktiski šī zona ir sadalīta trīs apakšzonās. Pirmā ir tā sauktā 10 kilometru zona, kura ir visbīstamākā, un tās apmeklēšana ir stingri ierobežota; otrā ir 30 kilometru zona, kurā radiācijas līmenis sākotnēji bija salīdzinoši zemāks un ne tik bīstams īslaicīgiem apmeklējumiem, bet ciemu un pilsētu iedzīvotāji no šīs zonas ir evakuēti. Trešā zona ir Černobiļas pilsēta, kur atrodas šīs slēgtās zonas administrācija un izmitināti strādnieki, kas piedalās AES darbības nodrošināšanā un avārijas seku likvidēšanā. Šeit radiācijas līmenis bija paaugstināts, bet ne katastrofāli bīstams dzīvošanai. Arī no pašas Černobiļas pilsētas lielākā daļa iedzīvotāju tika evakuēti, un pilsētas ēkas ir pārveidotas par pagaidu kopmītnēm. Jāpiebilst gan, ka kopš avārijas ir pagājuši 27 gadi un daudzviet 2. un 3. zonā radiācijas līmenis ir nokritis jau zem bīstamības atzīmes, un tomēr ir atsevišķi punkti, kur radiācija vēl ir visai spēcīga. Pēc pasu kontroles, līdzīgi kā uz valstu robežām, turpinām ceļu pa 2. zonu. Rodas tāds iespaids, ka esi iebraucis pavisam svešā zemē, ar saviem likumiem un kārtību.

PAMESTIE CIEMI

Uzreiz aiz kontrolposteņa jau var manīt pirmos evakuētos ciemus. Patiesībā, par tiem nezinošs, mēs droši vien tos pat nepamanītu. Tikai grupas vadītāja norāde uz garām slīdošo mežu ar pamestībā aizaugušu māju silueteiem liek mums šos ciemus ievērot. Pabraucam garām bijušajam Andrejev-

kas ciemam, kurā agrāk dzīvojuši ap 1500 iedzīvotāju, tālāk šķērsojam Užas upīti, aiz tās jau seko Čerevačas ciems, kurā mīta gandrīz 800 iedzīvotāju.

Pirmā pietura ir burtiski pirms pašas Černobiļas pilsētiņas, Zaļesjes ciemā. Šeit mēs izmetīsim nelielu loku pa bijušo ciemu, kurā pirms traģiskajiem notikumiem dzīvoja aptuveni 2000 iedzīvotāju. Pārgājiens sākas pie bijušā ciema veikaliņa, kurš ieaudzis krūmos. Bijušās ciema ielas šeit būtu galīgi neizejamas, ja tās kāds nebūtu izbraidījis ar traktoru. Centrālā iela, kuru agrāk klāja asfalts, tagad pārtapusi par taciņu gandrīz vai uz nekuriem. Patiesībā pa šo taciņu nonākam līdz mājiņai meža vidū. Agrāk šī māja atradās gandrīz pašā ciema centrā. Kas gan te būtu tik īpašs? Izrādās, ka šajā ciemā šī ir vienīgā māja, kurā kāds vēl dzīvo!

Šeit mitinās vairāk nekā 80 gadus veca kundze Roza Ivanovna. Jā! Šī kundze kategoriski atteicās pamest savu māju evakuācijas laikā! Virs gan jau sen aizsaulē, bet kundze šeit dzīvo viena pati, var teikt, meža vidū! Apkārtējās mājas jau ieaugušas koku un krūmu biežoknī, un tikai nelielā meža klajumiņā atrodas Rozas māja. Sašķiebusies, bez elektrības, ar aiznaglotiem logiem, lai dzīvnieki netiekot iekšā.

Pēc nelielas sarunas par izdzīvošanas iespējām zonā un arī laicīgām lietām mums laiks pamest vientuļo sieviņu. Atvadoties viņa mums piedāvā uzcienāties ar jaunās ražas zemenītēm, no kā visi pieklājīgi atsakās, aizbildinoties, ka tikko autobusā esot ēduši un gan jau pašai tās noderēs. Neesam taču šeit ieradušies izēst dārzus! Patiesības labad gan piebildīšu, ka augiem ir unikāla spēja aizsargāt savus augļus no nelabvēlīgas ietekmes un radioaktivitāte var būt pašu augu stumbros vai mizā, bet noteikti nebūs augļos. Augļi paši par sevi ir tīri, ja nu vienīgi uz tiem nosēdušies smilšu graudiņi vai putekļi, kas var saturēt radioaktivitāti. Tā ka, ja šos augļus nomizo, tie nepavisam nav kaitīgi. Tā, lūk!

Te pa ceļam uz šosejas pamanām interesantu zirgu bariņu! Izrādās, tie ir Prževalska zirgi, kurus šeit uz radioaktīvo zonu atveduši zinātnieki! Sākotnēji to esot bijis 10, bet laika gaitā tie savairojušies, un tagad Černobiļas slēgtajā zonā mājā četri zirgu pulki, un to skaits jau pārsniedz piecus simtus! Izskatās, ka zirgiem radiācija neskādē un tie te jūtas visai labi! Autobuss apstājas, un mēs izkāpjam, lai mēģinātu pieklūt zirgiem tuvāk. Sākotnēji tie tikai vēro mūs, bet noteiktā attālumā kļūst tramīgi un pamet ceļa braucamo daļu. Grupas vadītājs arī piebilst, ka šie savvaļas zirgi esot visai mežonīgi un ir bijuši gadījumi, kad tie esot uzbrukuši zonas iedzīvotājiem.

Pēc nelielas zirgu vērošanas turpinām ceļu un nonākam pie nākamā kontrolposteņa Ļeļiv. Šeit vēlreiz tiek pārbaudīti dokumenti pirms iekļūšanas jau pašā nelabvēlīgākajā slēgtās zonas daļā, tas ir, pirmajā jeb 10 kilometru zonā. Kontrolpostenī mums pievienojas jau iepriekš minētais grupas vadītājs – “radioaktivitātes speciālists”. Starp citu, vēlāk sapratīsim, ka šis cilvēks, kurš pats personīgi ir skatījies AES sprādziena krāterī un ņēmis dalību katastrofas seku likvidēšanā, būs viszinošākais un labākais gids Černobiljā. Šī vīra zināšanas par kodolfiziku, ķīmiju, bioloģiju un ekoloģiju ir iespaidīgas! Viņu kā augstas klases speciālistu uzaicināja pat uz Japānu – piedalīties Fukušimas kodolkatastrofas seku izpētē un likvidācijā.

Šķērsojam pirmās zonas robežu un nu jau strauji tuvojamies pašai nelaiemes vaininieci – atomelektrostacijai. Pirms pašas AES pieturam vēl vienā bijušajā ciemā – Kopači. Šeit no ciema mājām pāri nav palicis it nekas. Avārijas seku likvidēšanas steigā šo ciemu nolēma aprakt. Jā, vārda tiešā nozīmē aprakt! Tika raktas milzīgas bedres, kurās pēc tam ar buldozeriem tika iešķūrētas ciema mājas. Pēc kāda brīža kodolspeciālisti saķēra galvu un iesaucās: ko jūs darāt?! Vietā, kur ir mainīgs gruntsūdens līmenis! Tad šis process tika apturēts, bet Kopaču ciemu paspēja aprakt, un no tā pāri palikusi tikai viena ēka – ciema bērnudārzs.

Te mēs arī pieturam un dodamies apskatīt bērnudārza ēku. No šosejas laukā var manīt tādus kā uzkalniņus. Tie ir bijušie ēku apbedījumi un nedaudz atgādina kapu kopīgas, tikai lielas, kur krusta vietā iesprausta zīme ar radioaktivitātes simbolu kā brīdinājumu. Pakāpeniski gan šī teritorija aizaug, un pavisam drīz droši vien arī šeit būs mežs. Par mežu jau ir pārtapis bijušā bērnudārza pagalmis. Skats visai drūms! Bērnu spēļu laukumiņa paliekas starp krūmiem un kokiem. Šur tur redzamas pamestas rotallietas.

P.S.

Autors uzsver, ka viņu grupa ir viena no pēdējām, kura šo reaktoru redz ar tā zīmīgo skursteni, pēc kura reaktoru var pazīt pa gabalu. Tas kā antena visu šo laiku atgādinājis par katastrofu. Šogad tas tiek demontēts, lai būtu iespējams sarkofāgu uzvilkt pāri reaktoram. Arī pašu reaktoru ilgi vairs nevarēs redzēt, jo jau 2014. gadā tiks pabeigta minētā sarkofāga montāža un tas nosegs reaktoru vismaz uz 100 gadiem. Tas pats attiecas uz Černobiljas teritoriju – laikzobos dara savu, vēstures liecības izplēn vējā!

National Geographic Latvija un **Draugiem.lv** konkurss ir unikāla iespēja tieši Tavam lieliskā ceļojuma stāstam nokļūt pasaules vadošajā kultūras, dabas, zinātnes un tehnoloģiju žurnālā!

Noteikumi: draugiem.lv/nationalgeographiclatvija